

torily resolved by the author in footnote 172 [p. 113].

Then there are uncertainties in the text of Livius which the translator is unable to resolve. The translator has nevertheless gone to great pains to furnish footnotes [381 in all] which, particularly those of military historical content, are of especial value to the reader.

It is a matter for regret that this work of Livius does not cover the progress of the whole campaign in Italy. The map on pp. 92 — 93 [operations during 218 — 215 B.C.] partially compensates for this shortcoming.

It is known that of the 142 books which this extremely productive author Livius wrote, books 1 — 10 and 21 — 45, i.e. a total of 35 have been preserved.

The publication **Hannibal's tocht over de Alpen** is based on the twenty-first book of an author who, notwithstanding the aspects which today are seen as shortcomings, has bequeathed to posterity a priceless heritage for which students of past military events are duly thankful.

It gives me pleasure in congratulating the translator in regard to his Netherlands which, where it appertains to word usage, conveys his thoughts in such a dignified manner.

It is a shame that here and there minor printing errors mar the work to some extent.

Jan Ploeger.

WERNER MASER: Adolf Hitler. Legende, mythe, werkelijkheid. Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam, 1973, pp. 531. Met aantekeninge [pp. 429 — 506] en bibliografie [pp. 507 — 531].

In 1945 het die skrywer van hierdie studie, op grond van 'n proefskrif oor die doelbewuste aankweek van die Hitlerlegende tot 1924, **Die Organisierung der Führerlegende. Studien zur Frühgeschichte der NSDAP bis 1924** [Erlangen, 1954] sy doktorsgraad verwerf. Daarna het hy Hitler se werk **Mein Kampf** ontleed [**Hitler's Mein Kampf. An analysis** London, 1970] en vervolgens sy aandag op bogenoemde tema toegespits.

Die resultaat van laasgenoemde navorsing was **Adolf Hitler, Legende, Mythos, Wirklichkeit** wat in 1972 in München die lig gesien het. Hierdie werk is tans in Nederlands vertaal en die skrywer verklaar dat, sowel as gevolg van die bestaande literatuur oor Hitler as op grond van nuwe, deur hom opgespoorde en verwerkte gegewens, tans 'n volledige beeld van Hitler in sy doen en late gerekonstrueer kan word.

Uit die titel van Maser se werk, en dieselfde strewe kan op elke bladsy aangetref word, het die skrywer hom doelbewus beywer om die Hitlerfiguur van die bestaande en ingewortelde versinsels te ontdoen en die ware Hitler aan sy lesers voor te lê.

Deur hierdie werkwyse het Maser die geskiedskrywing 'n groot diens bewys en, op grond van die inhoud van sy werk, kan sy biografie as 'n waardevolle leidraad vir toekomstige beoordelings van die eertydse **Führer** benut word. Legendevorming lei noodwendig tot verdraaiing en bots met dié taak van die geskiedskrywer, t.w. die soek na en die rekonstruksie van hoe dit eintlik was, m.a.w. die ware beeld.

Behalwe dat Maser hom in dié rigting beywer het, het hy ook teen 'n ander ongewenste uitgroei van die geskiedskrywing, die propagandistiese, te veide getrek. In hierdie geval is die uitwerking, na gelang die skryf deur 'n vriend of 'n vyand verrig is, onnatuurlik ophemelend of geheel of gedeeltelik verwerpend.

Indien al hierdie aspekte in aanmerking geneem word, word dit duidelik dat Maser 'n reusagtige taak op sy skouers geneem het. Die leser kom nog dieper onder die indruk hiervan wanneer hy die veld betrag wat deur die outeur gedeeltelik ontgin en bewerk is. Dit blyk o.m. uit die volgende hoofstukke: 1.

Afstamming en familie, 2. Kinder- en jeugjare, 3. Kunstenaar en argitek, 4. Soldaat vir die Ryk, 5. Hitler se geesteswêreld, 8. Die siek Führer, rykskanselier en hoogste bevelvoerder van die "Wehrmacht", 9. Die veldheer en strateeg [pp. 365 — 427].

Dit is veral hierdie laaste twee hoofstukke wat vir die lesers van "Militaria" van belang is. Aan die einde van hoofstuk 8 word die ooreenkomste en verskille tussen Napoleon en Hitler, wie se persoonlikhede sterk ooreenge-

kom het, nagegaan. Napoleon is as arm van gees beskryf. Hy het veldheerstalente besit. Hitler was o.m. begiftig met 'n ryk verbeeldingskrag, 'n veelsydige belangstelling en 'n verrassende kennis van 'n groot verskeidenheid van aangeleenthede. Oor sy talente as 'n veldheer bestaan uiteenlopende menings. Volgens Maser was albei o.m. sterk egoïsties, prikkelbaar, wreed, meesters in die uitbuit van mense en psigo-patologies [pp. 359 — 364].

Die verloop van die Tweede Wêreldoorlog, van September 1939 tot die einde van 1941 het Hitler tot die oortuiging laat kom dat hy 'n voortreflike veldheer en strateeg was. 'n Groot aantal vooraanstaande militêre leiers het met hierdie sienswyse saamgestem [pp. 368]. Maser vestig die aandag op die feit dat 'n groot aantal vooraanstaande militêre leiers dieselfde mening gehuldig het, maar vestig terselfdertyd die aandag op die begripsinhoud van die woorde "veldheer" en "strategie" wat, met K. von Clausewitz se omskrywings as 'n uitgangspunt, gewysig het. Hy haal in laasgenoemde verband Andreas Hillgruber se definisie aan waarin strategie die raakvlak van politiek en oorlogvoering vorm, terwyl Jodl van mening was dat die strategie, ooreenkomstig Hitler se opvatting, die hoogste leiersaktiwiteit in die oorlog is. Hy voer verder aan dat tydens die Tweede Wêreldoorlog die strategie deur diktatoriaal regerende staatshoofde bepaal is [p. 370]. [Hitler het nie alleen die **Wehrmacht** nie, maar ook die politiek, ekonomies en militêr deur hom voorbereide oorlog tot in besonderhede gelei en dit in ooreenstemming met sy eie insigte en denkbeelde, sy temperament en sy bekwaamhede. Dit beteken nie dat hy nie oor die voorwaardes om 'n strateeg en 'n veldheer volgens die nuwe betekenisopvatting, te wees, beskik het nie [p. 370].

Die skrywer verklaar, op grond van bostaande, dat die Russiese militêr-historiese opvatting dat Duitse generaals die skuld van neerlae op Hitler gepak het, nie juis is nie. Wat Hitler se welslae as 'n strateeg en 'n veldheer ernstig benadeel het, was volgens die skrywer sy onbuigsamheid, sy eiesinnigheid, sy onverdraagsamheid en sy wantroue, m.a.w. sy gedragings. Hierdie uitvloeisels van sy persoonlikheid, gepaardgaande met Hitler se agteruitgaande fisieke en psigiese toe-

stand, het sy oorspronklike aanleg en talent meer en meer begin oorheers.

Hierdie eienskappe het Hitler se optrede van 1942 begin oorheers. Die oorlogsgebeurtenisse het hom nie verander nie, maar wel die verloop van sy siekte. Die gedugte militêre teenslae by Gondar, Tobruk, Benghasi, Bardia en Sollum het hom liggaamlik nie getref nie [p. 382], terwyl hy ten tye van Rommel se oorwinnings meer ernstige liggaamlike klages geuiter het as vroeër.

Foutiewe beslissings was o.m. sy afwysing om die Russiese agterland van verdedigingswerke te voorsien [p.384] en foutiewe tegniese beslissings in verband met die **Luftwaffe** [p.385]. Hy het die moontlikhede van die moderne oorlogstegniek in verband met 'n oorlog teen Rusland reeds in Maart 1941 oorskakel [p.404], en geen aandag aan sy geheime diens se gegewens oor die gevegsmoreel van die Rooi Leër gewy nie [p.415]. Het Hitler tot die einde van sy lewe in 'n oorwinning geglo? Reeds in 1941-1942 was dit vir hom duidelik dat Duitsland nie sou of kon wen nie [p.416]. In 1945 was hy, aldus Maser, 'n volkome verwoeste mens met 'n gees wat, ofskoon minder as vier jaar gelede, nog helder, skerp en waaksaam was. Só het Hitler in 1945 selfmoord gepleeg.

Ten slotte nog 'n paar opmerkings met betrekking tot die skrywer se boustowwe wat hoofsaaklik uit nie-gepubliseerde dokumente en getuieverklarings bestaan. Literatuurverwysings speel 'n aanvullende rol in Maser se werk en is deurgaans krities aangewend. Op hierdie wyse was die skrywer, ook as gevolg van sy sterk waarheidsin en selfdissipline in staat om 'n deeglik gedokumenteerde, gebalanseerde biografie aan sy lesers voor te lê. Vir die ouer lesers is Maser se werk 'n studie wat tot nadink prikkel deurdat dit 'n antwoord verstrek op die vraag hoe dit nou eintlik wel en nie was nie. Vir die jonger leser is dit 'n betroubare gids en vir die studente in die militêre geskiedenis 'n leersame werk oor militêre leierskap en die vereistes wat in dié geval gewens en ongewens is. In laasgenoemde verband gee die skrywer 'n groot aantal insiggewende voorbeelde en korrigeer hy meerdere uitsprake wat in die verlede gepubliseer is en dikwels onjuiste gegewens verstrek het.

Jan Ploeger.